

НЕСТЕРЕНКО Олександр
*завідувач кафедри інформаційних технологій,
д.т.н., доцент, старший дослідник
Міжнародний європейський університет, Київ*

НАЦІОНАЛЬНІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ЯК СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМИ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У поступі країн в напрямках соціально-економічних перетворень вже тривалий час незмінною залишається надзвичайно важливою роль використання у професійній та суспільній сферах інформаційних ресурсів. Ця картина стабільності вимальовується не лише завдяки поступовому розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), а й внаслідок пропорційного зростання обсягів накопичення даних та їх масового використання. Сучасний перехід від кількості накопичених людством інформаційних ресурсів до якості вирішення на їх основі різноманітних проблем породив феномен «великих даних» (Big Data), що на сьогодні є одним з найобговорюваніших явищ не лише в індустрії інформаційних технологій, а й багатьох інших галузях.

Ще з минулого століття увагу фахівців і вчених почала привертати важливість інформаційних ресурсів як національного і інтернаціонального надбання, зокрема для прийняття рішень, а також для науки і освіти [1], а з часом й як стратегічні ресурси для сприяння національній конкурентоспроможності, яка є життєво необхідною для національного економічного та соціального розвитку [2], й як інтегративний чинник національного соціокультурного середовища [3]. Подальше широкомасштабне використання ІКТ у всіх сферах життєдіяльності у напрямку постійного підвищення ефективності задоволення інформаційних потреб суспільства призводить до створення передумов переходу країн до нових щаблів у розвитку, черговим з яких на сьогодні є розгортання процесів цифровізації.

Важливість формування умов для забезпечення розвитку національних інформаційних ресурсів (НІР) дуже швидко була усвідомлена урядами розвинених країн, в першу чергу Канади та США, які стали піонерами державного управління в цій сфері та її нормативно-правової та технологічної підтримки.

В Україні сплеск уваги держави до питань розвитку НІР прийшовся на початок цього століття, що знайшло відображення у прийнятті Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів, а також започаткування робіт зі створення Національного реєстру електронних інформаційних ресурсів як важливого державного інфраструктурного елементу національної системи інформаційних ресурсів. Названі кроки, попри всю їхню важливість та створення необхідної організаційної бази зусиллями громадськості, бізнесу й держави, все ж залишались фрагментарними, зокрема з-за неповноти, неефективності й суперечливості чинної нормативно-правової бази інформаційної галузі.

Це не могло не привести до певного періоду застою у цій сфері та виникнення нового явища – уразливості інформаційних ресурсів і, як наслідок, привертання уваги до забезпечення їх безпеки [4].

В останні роки ми знов спостерігаємо хвилю опікування державою інформаційної галузі, яскравим прикладом якого стало впровадження електронного сервісу державних послуг «Дія». Тим не менш науково-методичні засади подальшого вітчизняного розвитку в області НІР потребують подальших досліджень в контексті пріоритетів сучасних технологічних трендів,

соціології та економіки, зокрема обумовлених необхідністю запровадження механізмів економічного відновлення країни та забезпечення її подальшого сталого розвитку.

Який же стан цих досліджень на сьогодні в світі й в Україні? Відповідь на це питання може надати аналіз наукових публікацій. Пошук у Web of Science Core Collection за запитом "national information resource*" надав всього 20 публікації за період 1979-2019 роки, тобто приблизно по одній-дві публікації за рік. Тематичне різноманіття цих публікацій показано на рис. 1.

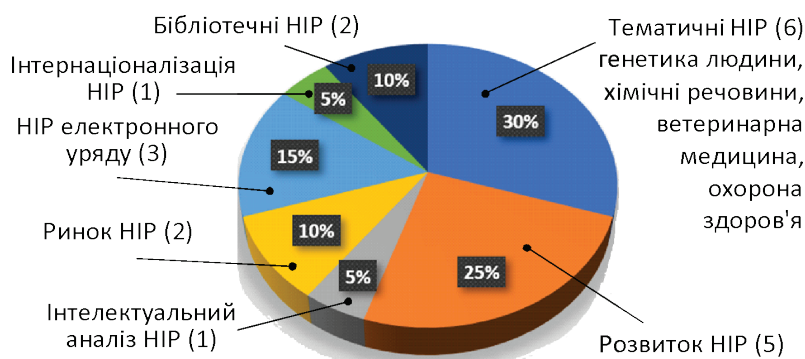

Рис. 1. Тематика публікацій у Web of Science за запитом "national information resource*"

Пошук у Scopus за таким запитом за період 1970-2022 роки також надав не багато 178 публікацій. В них теж переважає інтерес дослідників до Medicine (19,6%) та Biochemistry, Genetics and Molecular Biology (15,7%).

Якщо проаналізувати тематику вітчизняних публікацій (рис. 2), необхідно відмітити, що з позицій національних переважає тематика бібліотечних ресурсів. Це ж підтверджує й відповідний пошук в авторефератах дисертацій.

Таким чином, не зважаючи на глобальний суспільний попит на високоякісні інформаційні ресурси в умовах цифрової трансформації, що безперервно зростає, проведений аналіз свідчить про існуючі розриви між індустрією, технологічними трендами та створенням інформаційних ресурсів в національних масштабах. Багато сучасних тенденцій, таких як, наприклад, розвиток просторових даних та геоінформаційних ресурсів [5], відображені у публікаціях відносно у незначному ступені.

Вважається, що основні причини цього дефіциту полягають у повільності адаптації державної системи до поточних потреб суспільства та в економічних труднощах оволодіння відповідними сучасними технологіями. Ця контроверза породжує стримування інноваційного розвитку сфери НІР, що негативно впливає на темпи її актуалізації.

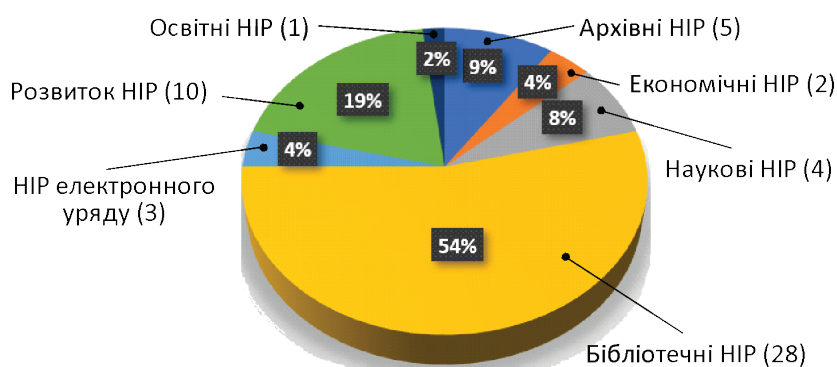

Рис. 2. Тематика публікацій в реферативній базі даних «Наукова періодика України» Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського за запитом «національні інформаційні ресурси»

Основні результати свідчать, що дослідники приділяють увагу питанням розвитку національних інформаційних ресурсів в різних секторах діяльності, але переважно бібліотечним ресурсам, а також в сфері медицини, охорони здоров'я, генетики, біохімії, молекулярної біології тощо. Водночас оцінювання сучасного стану НІР в країні і напрямів їх розвію свідчить про існуючий розрив між потребами суспільства та індустрією ресурсів, а також про недостатність уваги щодо питань державного управління сферою НІР. Певною мірою заповнити вищевказані прогалини можливо на основі мета-моделювання інформаційного середовища та доведення до ладу національного реєстру інформаційних ресурсів, а також запровадження на державному рівні відповідних прогресивних інформаційних технологій для підтримки розвитку науки та освітнього процесу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Петров В. В., Нестеренко О. В., Монастирський М. Г., Шагалов В. Ю. Національні інформаційні ресурси. Проблеми формування, розвитку, управління і використання. Реєстрація, зберігання і обробка даних. 2001. Т.3, №2. С. 38-49.
2. Huo GQ, Du ZT, Liu LH. Basic Framework and Value Measurement of National Information Resources. Proceedings of International Conference on Technological Innovation and Competitive Technical Intelligence 2010. Application and best practice of competitive technical intelligence. Peking Univ Press. 2010, Volume 218. Pp. 279+.
3. Національні інформаційні ресурси як інтегративний чинник вітчизняного соціокультурного середовища : монографія / О. С. Онищенко [та ін.] ; ред. Т. Дубас [та ін.]. Київ: НБУВ, 2014. 296 с.
4. Нестеренко О. В. Проблеми формування національної інформаційної інфраструктури та забезпечення її безпеки. Реєстрація, зберігання і обробка даних. 2010. Т. 12 , №2. С. 216-226.
5. Mesas-Carrascosa F.J. Geo-Informatics in Resource Management. ISPRS International Journal of Geo-information. 2020, 9 (11). 628. DOI:10.3390/ijgi9110628